

Broedvogels van de Turfvaartse Landgoederen in 2025

Bas Hissel & Mark Gal

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Citeren als: Hissel B.P.L. & Gal M. 2025. Broedvogels van de Turfvaartse Landgoederen in 2025. Sovon-rapport 2025/84. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Mark Gal

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Versie	concept	27-11-25
Inhoudelijke toets	André van Kleunen	28-11-25
Vrijgave na definitieve versie	Bas Hissel	19-12-25
Versie 2.0	Definitief	19-12-25

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
2 Beschrijving van het gebied	6
3 Werkwijze	13
3.1 Methode & veldwerk	13
3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens	14
3.3 Weers- en andere omstandigheden	14
3.4 Afwijkingen/foutendiscussie	15
4 Resultaten	16
4.1 Soorten en aantallen	16
4.2 Vergelijking met eerdere karteringen	17
4.3 Soortbesprekingen	25
5 Evaluatie	35
Literatuur	39
Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025	40

Samenvatting

In 2025 zijn de Turfvaartse Landgoederen (802,6 ha) gekarteerd op broedvogels in opdracht van Natuurmomenten.

Gedurende het broedseizoen zijn vijf integrale bezoeken gebracht die voor zonsopgang aanvingen, met een totaal van 26 bezoeken. Aanvullend werden de gebieden bezocht in de avond- en nachturen om een beeld te verkrijgen van de aanwezige nachttactieve soorten. In totaal werd 239 uur en 49 minuten aan veldwerk gespendeerd, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 17,9 min/ha.

Acht algemene soorten waren als broedvogel aanwezig maar werden niet gekarteerd. In de Turfvaartse Landgoederen werden van 78 soorten territoria vastgesteld. Hiervan staat één soort als bedreigd op de Rode Lijst, zes soorten als kwetsbaar en zeven als gevoelig. Zwartkop, Boompieper, Boomkruiper, Houtduif en Tuinfluiter waren het meest algemeen.

Als gevolg van de overmatige regenval in 2024 begonnen veel watervogels het broedseizoen met relatief gunstige omstandigheden. Dit komt tot uiting in de aantalstoename van verschillende ganzen- en eendensoorten. Ook de Dodaars, Waterral en Meerkoet bezette dit jaar meer territoria in vergelijking met eerdere karteringen. Gedurende het voorjaar verdroogden veel natte biotopen, waardoor het de vraag is in hoeverre deze watervogels hebben kunnen profiteren van de gunstige condities.

Weidevogels zijn nooit in noemenswaardige aantallen voorgekomen in de Turfvaartse Landgoederen en recentelijk is de Wulp afgenomen en de Veldleeuwerik verdwenen. De Kievit bezette afgelopen voorjaar in vergelijking met de vorige kartering in 2019 wat meer territoria en er kropen op verschillende plekken jongen uit het ei. De Graspieper nam daarnaast in aantal toe, wat mogelijk te relateren is aan het vergassen van de heidevelden.

Onder de bosvogels werden contrasterende ontwikkelingen vastgesteld, met afnames voor soorten die gebonden zijn aan grote nestholtes, zoals Holenduif, Kauw en Zwart Specht, en toenames voor andere holenbroeders als Kleine en Middelste Bonte Specht. Ook Grauwe en Bonte Vliegenvanger nemen in aantal af, wat onverwachts is gezien het ouder worden van de bossen en het vrijkomen van natuurlijke nestholtes.

Naaldhoutspecialisten vertonen eveneens tegenstrijdige ontwikkelingen, met lichte toenames voor Zwarte Mees en Goudhaan, terwijl deze soorten op grote schaal al jaren in aantal afnemen. Kuifmees en Matkop nemen, zoals verwacht, wel af en deze laatste soort werd dit voorjaar zelfs geheel niet meer waargenomen.

Met meerdere territoria voor Wespandief en Sperwer, waren deze roofvogels weer present in het gebied waar ze lang niet elk jaar vertegenwoordigd zijn. Ook de Buizerd nam in aantal toe en met de Oehoe verscheen er een nieuwe toppredator in de bossen. Deze vestiging heeft mogelijk een relatie met afnames onder diens prooisorten.

In de open en halfopen biotopen is de nachtzwaluwpopulatie wederom gegroeid. Een vergelijkbare ontwikkeling werd verwacht voor Boomleeuwerik en Roodborsttapuit, maar bleef bij deze soorten uit.

Struweelvogels waren net als andere jaren rijkelijk vertegenwoordigd, met dit jaar weer één territorium van Zomertortel, meerdere broedparen van Grauwe Klauwier en zelfs twee zingende Orpheusspotvogels.

1 Inleiding

In 2025 zijn de Turfvaartse Landgoederen (802,6 ha), gelegen in de provincie Noord-Brabant, gekarteerd op broedvogels in opdracht van Natuurmonumenten. Deze kartering levert inzicht in de lokale avifauna door informatie te verzamelen over de aanwezigheid, verspreiding en aantallen van broedvogels. Het doel van de inventarisatie is tweeledig en dient 1) ter verantwoording voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie, en 2) ten behoeve van de interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties van Natuurmonumenten.

De inventarisatiewerkzaamheden in het veld werden uitgevoerd door Mark Gal namens Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Bas Hissel vervulde de rol van projectleider namens Sovon, verzorgde de data-analyse en leverde een bijdrage aan het schrijfwerk en de opmaak van het rapport.

Sovon-collega's Lara Marx en Willem van Manen worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Namens Sovon verzorgde André van Kleunen de collegiale check van het conceptrapport.

Martin Mos en Kelly Wijs waren contactpersoon bij Natuurmonumenten en voorzagen het conceptrapport van nuttig commentaar.

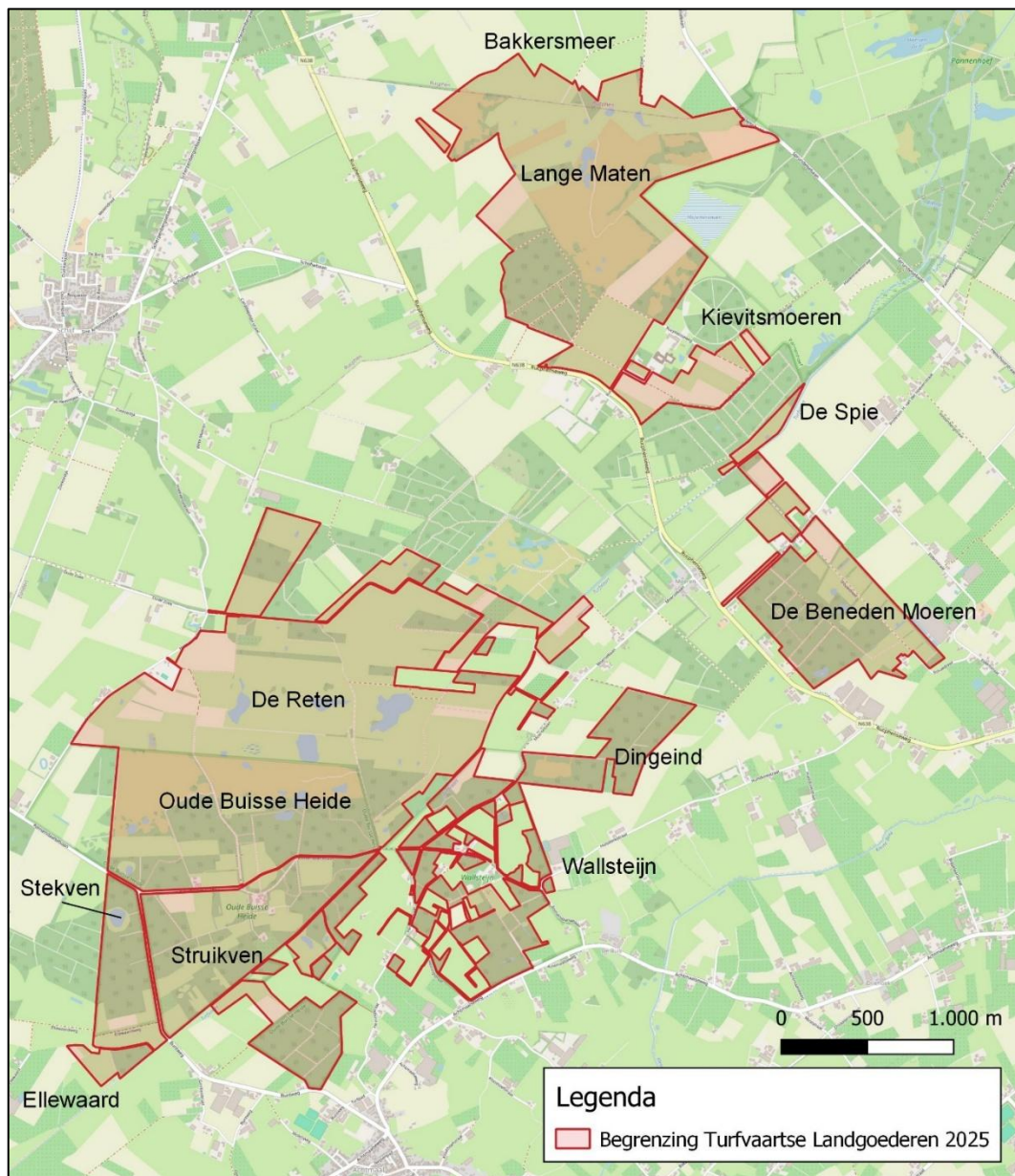
Boswachter beheer, Donald van Hoek, was het aanspreekpunt voor opvallende zaken in het veld.

Sfeerbeeld van De Reten in de vroege ochtend van 19 april, Mark Gal.

2 Beschrijving van het gebied

De Turfvaartse Landgoederen liggen in het zuidwestelijk deel van Noord-Brabant onder Roosendaal. In het zuiden ligt het dichtbij de Belgische grens. De grootste plaats in de directe nabijheid is Zundert, dat oostelijk van het 802,6 hectare grote onderzoeksgebied ligt. Van noord naar zuid zijn er de deelgebieden Bakkersmeer, Lange Maten, Kievitsmoeren, De Spie en De Beneden Moeren, welke tezamen het meeste noordelijke cluster vormen. Het zuidelijke cluster betreft De Reten, Dingeind, Oude Buisse Heide, Wallsteijn, Struikven, Stekven en Ellewaard. Het noordelijke en zuidelijke cluster worden deels gescheiden door Landgoed De Moeren en de N638 tussen Zundert en Rucphen (figuur 1).

Figuur 1. De gekarteerde gebieden van de Turfvaartse Landgoederen met toponiemen.

Bakkersmeer

Dit deel van het gebied karakteriseert zich door open landschap van voormalige landbouw. De veelal uitgerasterde, met brede bossingels omlijnde graslanden zijn extensief in gebruik door begrazingsvee, waar twee verschillende soorten runderen apart van elkaar de vegetatie korthouden. Ook kleine landschapselementen als poelen zijn uitgerasterd. Verder zijn er enkele percelen in gebruik voor akkerbouw, waarop voornamelijk graan verbouwd wordt. Dit laatste levert fraaie beelden op van authentieke kleinschaligheid. De meest westelijke hoek bestaat uit droge en natte heide met vliegdenen, die grenst aan een aardbeientuinderij. Aan de noordzijde grenst Bakkersmeer aan landbouwgebied dat intensief in het gebruik is.

Poel in Bakkersmeer. 15 april, Mark Gal.

Lange Maten

De Lange Maten bestaan uit deels vergraste, droge en natte heide. Een aanzienlijk deel van het terrein langs de gelijknamige watergang, is vergrasd met pijpenstrootje. Als gevolg van beheermaatregelen, zoals plaggen, chopperen en begrazing met schapen, zijn er ook oppervlakten jonge heide te vinden. Aan de zuidzijde van de heide op de grens met het bos bevindt zich een oude schaapskooi. Het is een fraai gebied dat tezamen met het aangrenzende Bakkersmeer niet opengesteld is voor publiek, wat resulteert in een oase van rust. Enkel het bos in het zuiden van de Lange Maten is te bewandelen middels paden welke vanuit de richting van de abdij “Maria Toevlucht” het bos inlopen.

Vochtige heide met pijpenstrootje en loop-/zwemsporen van watervogels, einde winterhalfjaar. Noordoost van de oude schaapskooi in de Lange Maten. 28 maart, Mark Gal.

Kievitsmoeren

De Kievitsmoeren met extensieve graslanden en een enkele graanakker zijn gelegen rondom de abdij “Maria Toevlucht”. De graslanden kenmerken zich door een licht vochtig karakter met soms wat pitrus en langs de afrasteringen wat braamstruweel. Deels worden de graslanden omlijst door lanen met Amerikaanse eik en beuk, die lokaal aardig vervallen zijn.

Uitzicht op de abdij “Maria Toevlucht” over de Kievitsmoeren. 9 juni, Mark Gal.

De Spie

Dit deel van het onderzoeksgebied is een voortzetting van de Kievitsmoeren en wordt daarvan gescheiden door een oppervlakte oud bos dat buiten de begrenzing valt en bij landgoed de Moeren hoort. De Turfvaart stroomt hier langs het gebied. Het betreft enkele graslanden omlijst door paden met laanbomen en enkele kleine oppervlakten bos en bosverjonging.

Oude laan met eiken aan de rand van De Spie. 29 maart, Mark Gal.

De Beneden Moeren

Het grootste deel van de Beneden Moeren bestaat uit oud bos. De bospercelen zijn zeer gevarieerd met naaldhoutsoorten, maar ook veel loofhoutsoorten. In veel percelen is sprake van een goed ontwikkelde struiklaag, waardoor een bijzonder dichte bosstructuur is ontstaan. Het bos heeft een uitgebreid netwerk van paden en is vanaf alle zijden goed te bezoeken. Dit maakt het een populair wandelgebied. Tegen de noordoostzijde liggen kleine, extensief beheerde kruidenrijke graslanden, omzoomd met- of gescheiden door brede bossingels. In het gehele gebied zijn laanbomen te vinden die van diverse vitaliteit zijn.

Laan met Amerikaanse eik tussen graslandpercelen. In de achtergrond zijn de toppen van de Douglassparren zichtbaar, waar een kolonie Blauwe Reigers huist. 29 maart, Mark Gal.

De Reten

Centraal gelegen, beslaat De Reten een aanzienlijk oppervlakte van het onderzoeksgebied. Het karakteriseert zich als een halfopen landschap van extensief beheerde kruidenrijke graslanden tot ruigtevelden, in afwisseling met hagen, houtsingels en bosschages. In het landschap liggen daarnaast enkele kleine oppervlakten droge heide en soms wat vochtige heide aan de rand van poelen en vennen. Tevens liggen er enkele kleine graanakkers. Het geheel vormt een bijzonder afwisselend landschap, waar op enkele locaties wordt begrast met rundvee en schapen.

Verjonging van heide doormiddel van beheer maatregelen. Spontane (her-)vestiging van orchis spec. (inzet.) De Reten, 1 juni, Mark Gal.

Dingeind

Het voor publiek niet toegankelijke Dingeind bestaat voor het grootste deel uit oud gemengd bos. Een deel van het bos heeft een ondoordringbare laag van rododendron onder grove den. De oostflank betreft voor een groot deel percelen met bosverjonging met een zeer dichte structuur. Te midden van het bos ligt een geïsoleerd veld van droge heide. Recent is het deels weer ontdaan van opslag en spontane bosverjonging om te voorkomen dat het dichtgroeit.

Heide met de recent uitgevoerde beheermaatregelen. In de voorgrond een plukplaats van een grote roofvogel, waarbij Oehoe niet uitgesloten is. 29 maart, Mark Gal.

Oude Buisse Heide

De Oude Buisse Heide doet haar naam eer aan met een groot open areaal aan droge heide, aangevuld met natte heide aan de randen van de vennen. Een singel van eiken vormt de grens met De Reten, maar landschappelijk gezien vormt het één geheel. Ten zuiden van de heide bevinden zich oude gemengde bossen met een netwerk aan paden voor wandelaars. De Roosendaalsebaan vormt de grens met Struikven. In de bossen liggen enkele weides.

Oude Buisse Heide met ven en vochtige heide. 19 april, Mark Gal.

Wallsteijn

Met Wallsteijn wordt voornamelijk het oude landgoedbos bedoeld rondom het landhuis, tot waar het westelijk grenst aan de Oude Buisse Heide en Struikven. In de directe nabijheid van het kasteel is de oppervlakte oud bos gering, op enkele zeer oude beukenbossen na. Op enkele plekken vormen laanbomen de oudste bomen langs kleine hakhoutbossen. Wallsteijn strekt zich uit langs de Turfvaart tot waar het aan Struikven grenst. Hier is ook nog een oud gemengd bos waar grove den domineert. In het bos ligt een netwerk van wandelpaden en een trainlocatie voor honden.

Laan van oude eiken op Wallsteijn met links een hakhout perceel en rechts eikenbos met hulst. 30 maart, Mark Gal.

Struikven

Het gebied Struikven bestaat uit oude gemengde bossen afgewisseld met graslanden. Sommige van deze weides worden extensief begraaasd en andere worden gemaaid en zijn meer kruidenrijk. Het geheel vormt een kleinschalig cultuurlandschap met hagen, bredere singels en kleinere bossen. Lokaal zijn er bijzonder fraai ontwikkelde bosranden te vinden volgens het zoom-mantel-kern-principe. Dit is voor bosrandsoorten en struweelvogels een goed habitat. Aan de oostzijde, op de grens met Wallsteijn, stroomt de Turfvaart.

Extensief beheerd kruidenrijk grasland met bosrand van zoom-mantel-kern-vegetatie met een verscheidenheid aan boom- en struiksoorten: een struweelvogelparadijs. 31 maart, Mark Gal.

Stekven

Het Stekven ligt langs de Roosendaalsebaan, die ter hoogte van het ven over gaat in de Buntweg richting Achtmaal. Het ven wordt omgeven door opgaand bos. Het bos is gemengd oud bos. Aan de zuidelijke bosrand bevindt zich nog een klein veld met droge heide en nog enkele kleine akkers omgeven met soortenrijke hagen. De Ellewaardweg vormt de zuidgrens.

Het nagenoeg drooggevallen Stekven. Voor watervogels moeilijk om succesvol jongen groot te brengen. 12 juni, Mark Gal.

Ellewaard

De Ellewaard sluit aan op de heide van het Stekven. Beide stukken worden gescheiden door een stoffige weg van mul zand, genaamd Ellewaardweg. De Ellewaard is een oud geïsoleerd liggend landschapsbos met aan de westzijde een brede zoom die overgaat in de naastgelegen poel. Het geheel wordt omzoomd door een floristisch bijzondere akker en kruidenrijke graslanden met goed ontwikkelde hagen.

Kruidenrijk grasland van de Ellewaard rondom de poel omgeven met wilgen. Vroege ochtend van 12 juni, Mark Gal.

3 Werkwijze

3.1 Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de basiskarteringsmethode toegepast (van Manen 2024), gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink).

De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitging naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels zijn nesten gezocht als de terreingesteldheid dit toeliet.

Aan het onderzoeksgebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht in de periode maart-juli die doorgaans ruim voor zonsopgang aanvingen en doorliepen tot in de middag (tabel 1). Per ronde werden de terreindelen verdeeld over vier tot zes ochtenden bezocht, waarbij de verdeling en de volgorde waarin de terreinen werden bezocht zijn afgestemd op de aanwezigheid en piekactiviteit van relevante broedvogelsoorten. In totaal werd het onderzoeksgebied 26 keer in de ochtend bezocht. Aanvullend is het gebied tijdens de avond- en nachturen bezocht om ook de nachtactieve soorten in kaart te brengen.

In de Turfvaartse Landgoederen is in totaal 239 uur en 49 minuten aan veldwerk gespendeerd, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 17,9 min/ha (tabel 1). Dit is een relatief hoge onderzoekintensiteit, die deels te verklaren is door het karteren van smalle stroken van houtwallen en struweelhagen waarbij in veel tijd en relatief klein oppervlakte onderzocht kan worden. Daarnaast kent het onderzoeksgebied een gefragmenteerd karakter, waardoor tijd nodig is voor de verplaatsing tussen landschapssnippers, en waren sommige terreinen slecht begaanbaar doordat ze erg nat en/of dichtgegroeid waren. De telgebieden lagen nabij bij de openbare weg en waren redelijk goed bereikbaar. Op plekken waar de terreingesteldheid het toeliet werd gefietst tijdens het veldwerk en om een volledige dekking te waarborgen werden aanvullend stukken gelopen.

Tabel 1. Bezoektijden aan de Turfvaartse Landgoederen in 2025.

datum	ronde	begin	eind	duur	waarnemer	datum	ronde	begin	eind	duur	waarnemer
28 mrt	1	05:29	14:00	08:31	Mark Gal	17 mei	3	05:00	16:01	11:01	Mark Gal
29 mrt	1	05:34	14:29	08:55	Mark Gal	18 mei	3	05:19	17:13	11:54	Mark Gal
30 mrt	1	07:02	13:32	06:30	Mark Gal	9 juni	4	05:29	13:31	08:02	Mark Gal
31 mrt	1	06:29	15:25	08:56	Mark Gal	11 juni	4	03:58	12:43	08:45	Mark Gal
1 april	1	06:34	15:05	08:31	Mark Gal	12 juni	4	04:20	13:35	09:15	Mark Gal
15 april	2	06:00	14:00	08:00	Mark Gal	12 juni	N	22:00	10:00	12:00	Mark Gal
16 april	2	06:16	14:34	08:18	Mark Gal	14 juni	4	04:24	14:43	10:19	Mark Gal
17 april	2	06:07	14:30	08:23	Mark Gal	15 juni	4	04:00	15:00	11:00	Mark Gal
18 april	2	06:18	15:45	09:27	Mark Gal	16 juni	4	10:02	13:08	03:06	Mark Gal
19 april	2	05:55	16:25	10:30	Mark Gal	1 juli	5	04:24	12:10	07:46	Mark Gal
13 mei	3	05:23	12:45	07:22	Mark Gal	2 juli	5	03:59	12:44	08:45	Mark Gal
14 mei	3	05:39	14:15	08:36	Mark Gal	3 juli	5	04:00	15:05	11:05	Mark Gal
15 mei	3	04:54	17:17	12:23	Mark Gal	4 juli	5	06:05	11:03	04:58	Mark Gal
16 mei	3	05:22	12:53	07:31	Mark Gal						
<i>Totaal</i>										<i>239u49min</i>	

3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens

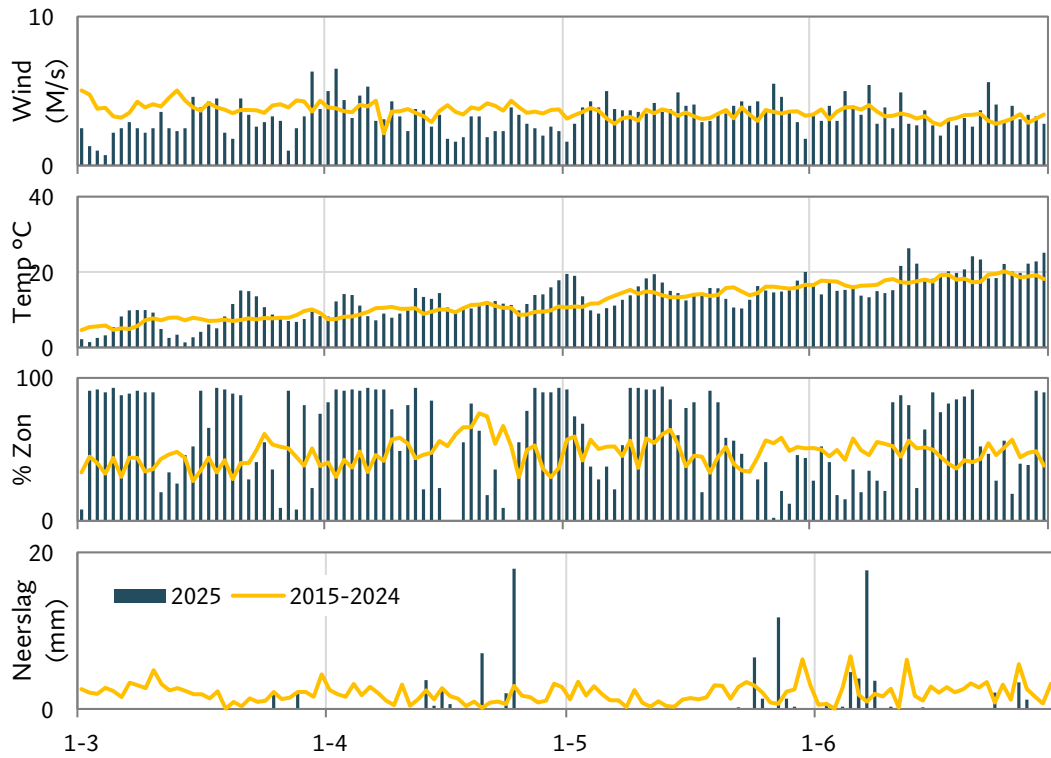
In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij de invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de dataset en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

Bij een broedvogelkartering worden territoria in kaart gebracht en niet per definitie broedgevallen. De stippen op de verspreidingskaarten geven vastgestelde territoria weer, waarbij een stip komt te liggen op de locatie van de waarneming met de hoogste broedcode of de laatste meetellende waarneming binnen het geïnterpreteerde territorium.

3.3 Weers- en andere omstandigheden

Het broedseizoen van 2025 werd voorafgegaan door een vrij zachte winter met in De Bilt 29 dagen waarop de temperatuur beneden het vriespunt kwam en twee dagen waarop het de hele dag bleef vriezen. Op slechts enkele dagen viel er sneeuw die even bleef liggen en de winter zal als geheel geen problemen hebben opgeleverd voor vogelsoorten die gevoelig zijn voor vorst en sneeuw. De hoeveelheid neerslag was deze winter iets kleiner dan gemiddeld. Waterstanden in veel gebieden weken daardoor aanvankelijk niet af van normaal. Eind februari zette echter een droge periode in die op veel plekken voortduurde tot eind mei, waardoor het voorjaar van 2025 het op twee na droogste was sinds het begin van de metingen in 1906. Het voorjaar karakteriseerde zich als zacht, zeer droog en zeer zonnig. Begin juni viel er op veel plekken vrij veel regen, maar dit compenseerde niet voor het opgelopen neerslagtekort. De neerslag beperkte zich vrijwel tot de eerste tien dagen van juni, waarna juni de op één na warmste juni sinds 1901 werd en eindigde met een hittegolf (28 juni-2 juli). De eerste twee dagen was het extreem warm met in het zuidoosten maximumtemperaturen van meer dan 35 °C.

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden (regen, windkracht >4 Bft) kunnen leiden tot een lagere trefkans en op deze dagen is niet gekarteerd. Met de vele zonneschijn en weinig wind en neerslag, was het voorjaar van 2025 ideaal voor het inventariseren van broedvogels. In figuur 2 zijn voor het dichtstbijzijnde weerstation enkele weersvariabelen van 2025 vergeleken met de voorgaande tien jaar.

Figuur 2. Gemiddelde windsnelheid (m/s), temperatuur (°C), percentage zonneshijn (%) en hoeveelheid neerslag (mm) per dag in 2025 en in de periode 2015-2024 in Gilze-Rijen (KNMI).

3.4 Afwijkingen/foutendiscussie

Er hebben zich geen problemen voorgedaan die van invloed zouden kunnen zijn op de resultaten van de kartering.

4 Resultaten

4.1 Soorten en aantallen

In totaal werden in de Turfvaartse Landgoederen 86 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 78 integraal zijn gekarteerd (tabel 2). Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig maar zijn niet integraal gekarteerd.

Tabel 2. Broedvogels van de Turfvaartse Landgoederen in 2025. De Rode Lijststatus (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL (BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

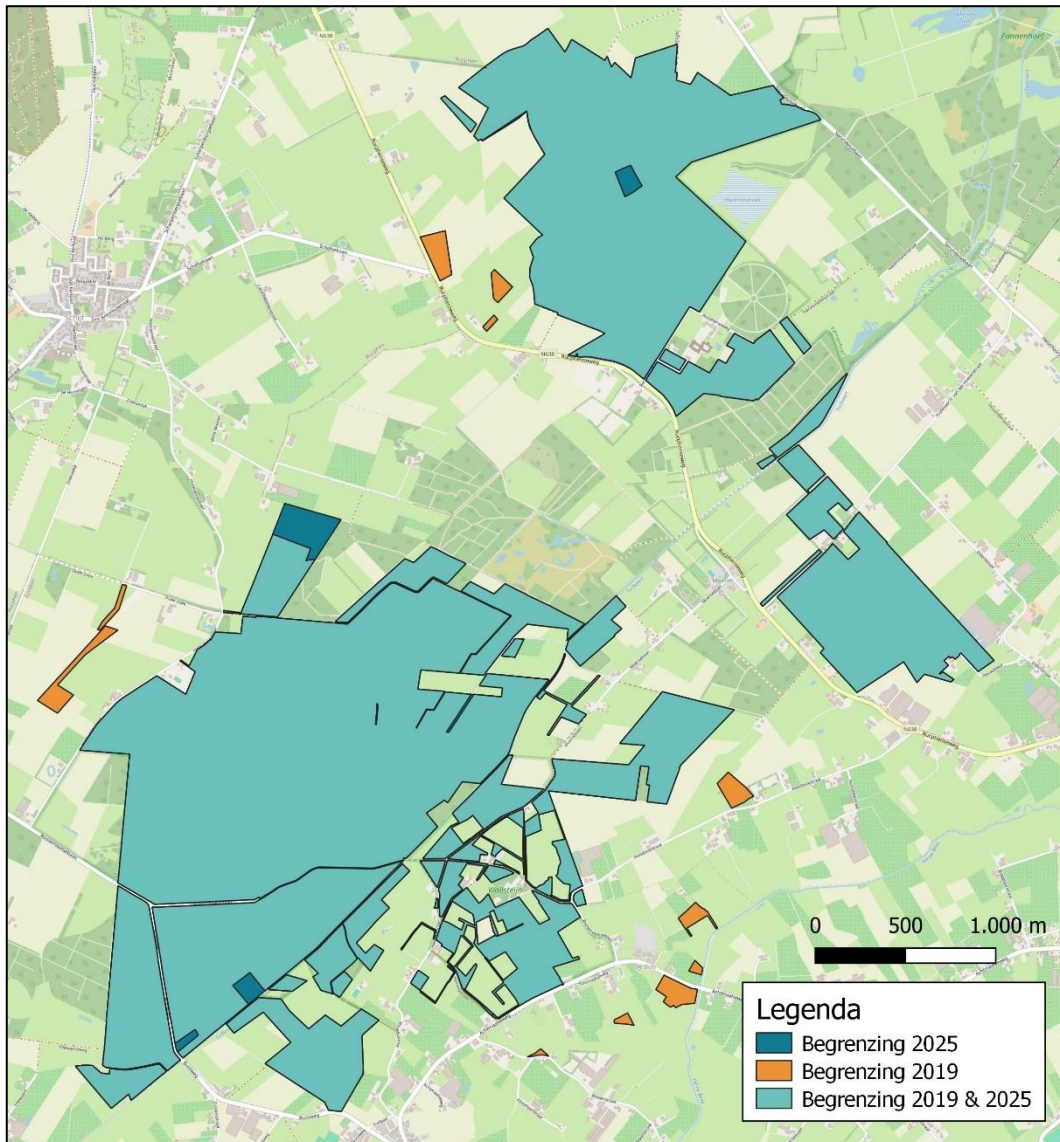
Soort	N	N/100	Rode Lijst	Soort	N	N/100	Rode Lijst
Grote Canadese Gans	13	1,62		Ekster	1	0,12	
Grauwe Gans	24	2,99		Kauw	14	1,74	
Nijlgans	7	0,87		Zwarte Kraai	12	1,50	
Slobeend	2	0,25	KW	Zwarte Mees	8	1,00	GE
Krakeend	1	0,12		Kuifmees	23	2,87	
Wilde Eend	45	5,61		Boomleeuwerik	8	1,00	
Soepeend	1	0,12		Boerenzwaluw	1	0,12	
Wintertaling	4	0,50	KW	Staartmees	17	2,12	
Kuifeend	6	0,75		Fluiter	2	0,25	
Fazant	11	1,37		Rietzanger	1	0,12	
Kwartel	4	0,50		Kleine Karekiet	5	0,62	
Nachtzwaluw	18	2,24		Bosrietzanger	6	0,75	
Koekoek	7	0,87	KW	Spotvogel	16	1,99	GE
Holenduif	23	2,87		Sprinkhaanzanger	3	0,37	
Houtduif	64	7,97		Zwartkop	164	20,43	
Zomertortel	1	0,12	KW	Tuinfluiter	57	7,10	
Turkse Tortel	1	0,12		Grasmus	41	5,11	
Waterral	2	0,25		Vuurgoudhaan	5	0,62	
Waterhoen	4	0,50		Goudhaan	17	2,12	
Meerkoet	20	2,49		Boomklever	29	3,61	
Dodaars	17	2,12		Boomkruiper	65	8,10	
Kievit	8	1,00		Spreeuw	46	5,73	
Kleine Plevier	2	0,25		Zanglijster	29	3,61	
Wulp	1	0,12	KW	Grote Lijster	2	0,25	KW
Houtsnip	7	0,87		Grauwe Vliegenvanger	13	1,62	GE
Blauwe Reiger	26	3,24		Blauwborst	11	1,37	
Wespendief	2	0,25		Bonte Vliegenvanger	24	2,99	
Sperwer	2	0,25		Gekraagde Roodstaart	10	1,25	
Havik	1	0,12		Roodborsttapuit	46	5,73	
Buizerd	14	1,74		Heggenmus	21	2,62	
Oehoe	1	0,12	GE	Gele Kwikstaart	1	0,12	GE
Bosuil	6	0,75		Witte Kwikstaart	1	0,12	
Middelste Bonte Specht	10	1,25		Graspieper	27	3,36	GE
Kleine Bonte Specht	10	1,25		Boompieper	97	12,09	
Grote Bonte Specht	50	6,23		Appelvink	10	1,25	
Zwarte Specht	4	0,50		Goudvink	5	0,62	
Groene Specht	13	1,62		Kneu	16	1,99	GE
Grauwe Klauwier	4	0,50	BE	Putter	15	1,87	
Gaai	30	3,74		Rietgors	15	1,87	

Van de 78 gekarteerde broedvogelsoorten staan er 14 op de Rode Lijst (van Kleunen *et al.* 2017). Grauwe Klauwier draagt de status bedreigd. Daarnaast werden zes soorten vastgesteld met de status kwetsbaar, te weten: Slobeend, Wintertaling, Koekoek, Zomertortel, Wulp en Grote Lijster. Met Oehoe, Zwarte Mees, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Gele Kwikstaart, Graspieper en Kneu staan eveneens zeven gevoelige soorten op de lijst.

De meest algemene van de gekarteerde soorten in de Turfvaartse Landgoederen waren Zwartkop (164), Boompieper (97), Boomkruiper (65), Houtduif (64) en Tuinfluiter (57).

4.2 Vergelijking met eerdere karteringen

De Turfvaartse Landgoederen werden één keer eerder op vergelijkbare, grootschalige wijze gekarteerd. In 2019 onderzochten Eekelder en Wouters (2019) namens Sovon een gebied dat grotendeels overlapt met de in 2025 gehanteerde begrenzing. Hierdoor is het mogelijk een vergelijking op te stellen voor de territoriumaantallen binnen het overlappende gebied dat in beide jaren is onderzocht (figuur 3, tabel 3).

Figuur 3. De begrenzing van het overlappend telgebied van de Turfvaartse Landgoederen in 2019 en 2025.

Bij het maken van vergelijkingen moet rekening gehouden worden met methodologische verschillen. Zo verschilt de tijd die aan veldwerk gespendeerd is tussen de karteringen. In 2019 werd 11,4 minuten per hectare besteed, terwijl de onderzoekintensiteit in 2025 op 17,9 minuten per hectare lag. In 2019 werd het gebied echter niet in de nacht, maar enkel éénmalig in de avond bezocht en bestond elke bezoeker uit vier bezoeken, terwijl dat er in 2025 vier tot zes per ronde waren. In 2019 werd het gebied 23 keer bezocht en in 2025 werden 27 bezoeken gebracht.

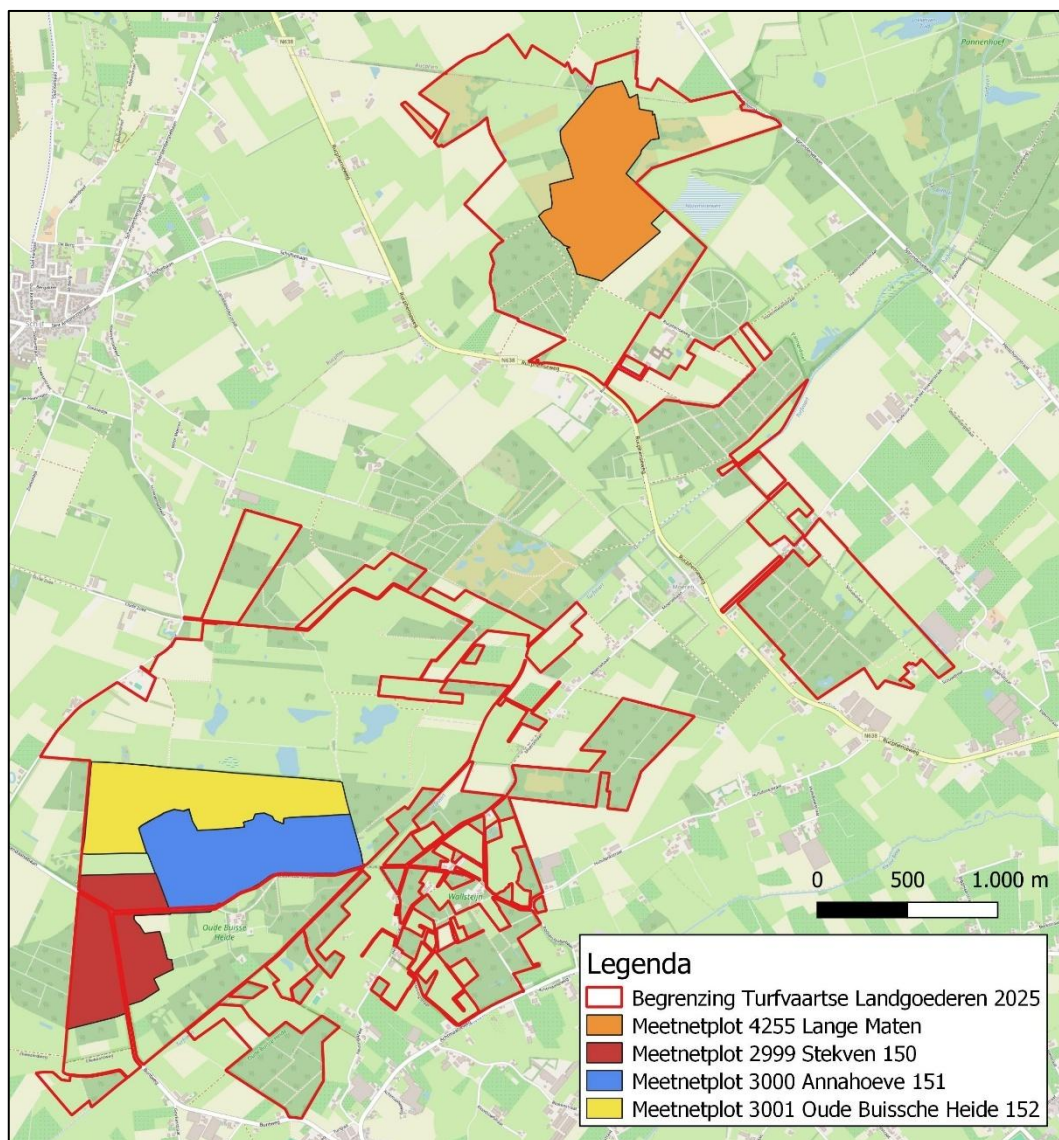
Het is tevens van belang om rekening te houden met verschillen tussen waarnemers bij het interpreteren van de resultaten. Waarnemerseffecten kunnen ontstaan door verschillen in de mate van ervaring en expertise tussen waarnemers en ook de algemene inventarisatiewerkwijze, waarbij sommige tellers conservatiever zijn dan anderen. In de meeste gevallen lijkt de invloed van waarnemerseffecten mee te vallen en ondergeschikt te zijn aan de grote veranderingen die de broedvogelbevolking onderging op korte termijn (jaareffecten) en lange termijn (positieve of negatieve trends). Wanneer de verschillen een reëel aantalsverloop overstijgen, dan wordt daarvan melding gemaakt in de tekst.

Tabel 3. Verandering van de broedvogelbevolking in het overlappend telgebied binnen de Turfvaartse Landgoederen in 2019 en 2025. Ng = niet geteld.

Soort	2019	2025	Soort	2019	2025
Grote Canadese Gans	13	12	Zwarte Kraai	38	12
Grauwe Gans	14	24	Zwarte Mees	2	8
Nijlgans	7	6	Kuifmees	31	23
Mandarijneend	6		Matkop	3	
Slobeend		2	Boomleeuwerik	9	8
Krakeend	3	1	Veldleeuwerik	2	
Wilde Eend	14	45	Boerenzwaluw		1
Soepeend		1	Staartmees	9	17
Wintertaling	3	4	Fluiter		2
Kuifeend	1	6	Rietzanger		1
Fazant	30	11	Kleine Karekiet	3	5
Kwartel	4	4	Bosrietzanger	3	6
Nachtzwaluw	13	18	Spotvogel	9	16
Koekoek	8	7	Sprinkhaanzanger	4	3
Holenduif	57	23	Zwartkop	254	161
Houtduif	Ng	64	Tuinfluiter	99	57
Zomertortel		1	Braamsluiper	3	
Turkse Tortel	1	1	Grasmus	93	41
Waterral		2	Vuurgoudhaan	7	5
Waterhoen	2	4	Goudhaan	2	17
Meerkoet	5	19	Boomklever	65	29
Dodaars	9	16	Boomkruiper	106	65
Kievit	4	8	Spreeuw	73	46
Kleine Plevier		2	Zanglijster	43	29
Wulp	2	1	Grote Lijster	1	2
Houtsnip	6	7	Grauwe Vliegenvanger	23	13
Blauwe Reiger	20	26	Blauwborst	10	11
Wespendief		2	Nachttegaal	3	
Sperwer		2	Bonte Vliegenvanger	44	24
Havik	2	1	Gekraagde Roodstaart	24	10
Buizerd	7	14	Roodborsttapuit	54	46

Oehoe		1	Ringmus	1	
Bosuil	5	6	Heggenmus	35	21
Ransuil	1		Gele Kwikstaart		1
Middelste Bonte Specht	4	10	Witte Kwikstaart	2	1
Kleine Bonte Specht	8	10	Graspieper	18	26
Grote Bonte Specht	69	50	Boompieper	103	96
Zwarte Specht	7	4	Appelvink	4	10
Groene Specht	22	13	Goudvink	9	5
Grauwe Klauwier		4	Groenling	12	
Wielewaal	2		Kneu	13	16
Gaai	24	30	Putter	12	15
Ekster	1	1	Geelgors	1	
Kauw	33	14	Rietgors	13	15
# Soorten	74	78	# Territoria	1647	1341

Binnen het onderzoeksgebied liggen vier plots uit het meetnet van de Provincie Noord-Brabant, wat het mogelijk maakt om lokaal nog wat verder terug te gaan in de tijd (figuur 4).

Figuur 4. De begrenzing van de Turfvaartse Landgoederen in 2025 en de plots uit het meetnet van Provincie Noord-Brabant.

Het plot 4255 Lange Maten werd in de periode 2004-2024 in 13 jaar onderzocht. De resultaten hiervan zijn opgenomen in tabel 4. In meetnetplot 2999 Stekken 150 werd in de periode 1998-2003 een reeks van zes jaar opgebouwd, welke is weergegeven in tabel 5. Voor meetnetplot 3000 Annahoeve 151 werd een vergelijkbare reeks opgesteld, welke is opgenomen in tabel 6. In de periode 1998-2024 werd het meetnetplot 3001 Oude Buissche Heide 152 gedurende 15 jaar geteld, waarvan de resultaten zijn weergegeven in tabel 7.

Tabel 4. Verandering van de broedvogelbevolking in het meetnetplot 4255 Lange Maten in de periode 2009-2025.

Soort	2004	2005	2006	2007	2009	2010	2012	2013	2018	2019	2021	2022	2024	2025
Gr. Canadese Gans	2	2	2		2		1	1	2	1			1	
Brandgans	1													
Grauwe Gans														1
Nijlgans	5	3	2	1	2		1	2	1	1	1	1	1	
Bergeend	1	1		1	1									
Wilde Eend		2	3	8	4	3	1	4	1	1	1		2	2
Wintertaling			1						1		1			
Kuifeend							1	1						
Fazant			1		1		2	1	1	3		1	1	
Kwartel													1	
Nachtzwaluw				1							2			3
Koekoek	1	1			1						1		1	1
Holenduif		1	1				1	2	3	2	1	2	2	
Houtduif									2	1	4		3	
Waterral														1
Meerkoet	1			1	1		1	1	1				1	1
Dodaars	1						1	1					1	
Kievit	1	2		1	1	1				1		1		
Wulp	1	1	1	1	1	1				1				1
Grutto		1												
Tureluur	1													
Houtsnip											1			1
Wespendief										1		1		
Havik												1		
Buizerd	1		1	1	1				1			1		1
Kleine Bonte Specht		1	1			1	1	1		1	1	1		
Grote Bonte Specht	2	2	2	2	1	1	3	2	1	2	1	2	2	2
Zwarte Specht	1	1	1				1				1	1	1	
Groene Specht	1	1	1	1					1	1	1	1		
Torenavalk			1	1										
Wielewaal			1			1								
Gaai	1				1		2	1	1			1	1	2
Ekster		1												
Zwarte Kraai	3	4	1	3	4	3	3	2	2	1	2	2	1	
Zwarte Mees							1							
Kuifmees	3	3	2	2		1	2	2	2	2	1	1	2	2
Matkop		1	2		1	2			1	2				
Boomleeuwerik	5	6	2	3			2			2	5	2	2	
Veldleeuwerik		1												
Staartmees	1		1	1		1		2	1	2	2	1	1	1

Rietzanger														1
Spotvogel					1	1								
Sprinkhaanzanger							1							1
Zwartkop	1	2	1	1	1		1	1	3	4	1	6	3	1
Tuinfluit	1		1		1	1				1	1	2	1	3
Grasmus	3	1	7	4	8	5	1	5	6	5	3	4	7	6
Goudhaan	1				1					2				
Boomklever									1					
Boomkruiper	2	2	2	1	2		3	5	2	3	3	3	6	1
Spreeuw					1	1		1	2	3	1	1	2	
Zanglijster			2		1	1		1	5	5	3	5	4	
Grote Lijster	2				1				1					1
Gr. Vliegenvanger							1						1	
Blauwborst							1			1	1	1		
Bonte Vliegenvanger													1	
Gekr. Roodstaart	6	7	6	7	5	2	5	5	7	4	6	8	7	3
Roodborsttapuit	6	9	7	10	9	7	12	7	9	8	7	9	10	7
Graspieper		1	1						1	1		2	1	
Boompieper	17	24	24	25	19	13	18	21	22	18	16	25	27	12
Groenling					3									
Kneu	8	4	4	5	4	4	6	1	2	2	3	4	6	2
Putter			1				1		1	1	1	2		3
Rietgors				1	2	2				1	2	3	7	1
Soorten	29	27	30	23	29	22	25	23	29	32	29	32	32	23
Territoria	80	85	83	82	81	54	72	70	84	84	74	97	108	58

Tabel 5. Verandering van de broedvogelbevolking in het meetnetplot 2999 Stekken 150 in de periode 1998-2003. Ng = niet geteld.

Soort	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2025
Gr. Canadese Gans		1	1	2	2	4	5
Nijlgans		1	1	1		1	1
Krakeend							1
Wilde Eend	3	8	5	7	3	9	11
Soepeend							1
Wintertaling		1			1		
Kuifeend							3
Fazant				1			
Koekoek		1					
Holenduif	7	4	3	6	4	3	1
Houtduif	15	11	14	14	13	16	2
Zomertortel			4	1		1	
Turkse Tortel	1						
Waterhoen		1			1		1
Meerkoet	2	2	3	2			2
Dodaars		1	1	1	3	2	5
Havik	1	1	1	1		1	1
Buizerd			1	1			1
Oehoe							1
Middelste Bonte Specht							2
Kleine Bonte Specht					2		1
Grote Bonte Specht	4	5	3	7	4	8	4

Zwarte Specht	1	1	1	2	1		
Groene Specht		1	2	1	1		
Wielewaal	2			1			
Gaai	3	4	4	1	2		
Kauw	1			1	3	2	
Zwarte Kraai		2	2	3	2		
Zwarte Mees	5	5	1	3	3	7	3
Kuifmees	5	4	3	3	5	11	4
Matkop	4	1	2	1	1	3	
Staartmees	4	3	4	1		2	
Fluiter						1	
Zwartkop	19	9	14	9	10	13	9
Tuinfluiter		1					
Vuurgoudhaan						1	2
Goudhaan	Ng	10	13	12	9	18	5
Boomklever		1			1	4	4
Boomkruiper	8	5	6	5	7	7	11
Spreeuw	2	2	1	1			
Zanglijster	7	6	5	3	4	5	3
Grote Lijster	1	1		2	1	2	
Gr. Vliegenvanger	2	1					3
Bonte Vliegenvanger							3
Gekr. Roodstaart	1	1	1		2	1	2
Heggenmus	1	4	1			4	
Boompieper	1	1	2			1	
Appelvink							1
Goudvink	1	1					1
Groenling						1	
Kruisbek						2	
Putter							1
Soorten	25	32	27	25	25	30	31
Territoria	101	100	99	89	86	134	95

Tabel 6. Verandering van de broedvogelbevolking in het meetnetplot 3000 Annahoeve 151 in de periode 1998-2003.

Soort	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2025
Nijlgans							1
Wilde Eend		1			1		
Fazant	8	2	2			1	
Koekoek				1		1	
Holenduif	7	7	4	7	5	3	1
Houtduif	12	10	6	15	5	11	2
Wespendief							2
Havik	1						
Buizerd	1	2	1	1			1
Bosuil					1		3
Middelste Bonte Specht							1
Kleine Bonte Specht	1	1	1			1	2
Grote Bonte Specht	8	4	7	4	4	6	4
Zwarte Specht	2	1	1	1	1	1	1
Groene Specht	1		1	3	1	1	2

Wielewaal	1			2	1	1	
Gaai	2	1	3	1		3	2
Kauw	15	15	16	11	15	17	
Zwarte Kraai		4	2	3	2	3	
Zwarte Mees	4	5	3	3	4	5	3
Kuifmees	4	3	4	1	2	5	2
Matkop	2	3	3	2	1	1	
Staartmees	5	1	2	2	1	4	1
Fluiter							1
Zwartkop	15	7	10	5	7	14	8
Tuinfluiter	1	1	1				3
Grasmus		1					1
Goudhaan	6	4	5	4	3	13	
Boomklever	2		2	3	4	7	4
Boomkruiper	8	5	7	5	8	8	8
Spreeuw	9	6	13	3	7	2	
Zanglijster	5	2	2	3	2	5	2
Grote Lijster	1	1	2		1	2	1
Gr. Vliegenvanger	3		1				2
Bonte Vliegenvanger	1	2	1	1			5
Gekr. Roodstaart	5	4	5	5	1	2	1
Heggenmus	3	1	2	1	1	3	
Boompieper		1					
Witte Kwikstaart			1				
Kruisbek	1					1	
Putter							1
Soorten	29	27	28	24	23	26	27
Territoria	134	95	108	87	78	121	65

Tabel 7. Verandering van de broedvogelbevolking in het meetnetplot 3001 Oude Buissche Heide 152 in de periode 1998-2025.

Soort	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'07	'08	'10	'11	'13	'17	'24	'25
Gr. C. Gans	3	4	2	4	3	2	1	5	1	1	1		1	3	2	1
Grauwe Gans															1	
Nijlgans	1		1			1	2	1	1			1	2	2	1	2
Bergeend	1	4	1													
Casarca									1							
Mandarijneend											1					
Slobeend				3												
Krakeend												1	4			
Wilde Eend	10	8	13	4	11	8			15		8	6	5	3	1	1
Soepeend			1													
Zomertaling				2												
Wintertaling				1	1	1							2	1		2
Kuifeend				2		1			1							
Fazant	7					1				1	1			1		
Nachtzwaluw														1	6	6
Koekoek	1	2	1	1	1	1		1	1		1		1	1	2	
Holenduif	3			1												
Houtduif	4	5	2	5	4	1								1		
Zomertortel				2		1										

Turkse Tortel						1										
Wateral										1						
Waterhoen	4		3	1				1	1	1	1					
Meerkoet	4	6	4	4	3			1	2			3	1	1	4	1
Dodaars	1	2		1	1	1		1	1						2	1
Scholekster	1															
Kievit	3				1	2	1						1			1
Steltkluut			1													
Kleine Plevier							1									
Houtsnip																2
Wulp	1	1	2	1	1	1										
Grutto	1															
Tureluur				1												
Buizerd	1															
Kl. B. Specht									1							
Gr. B. Specht	1				1		1	2	1	1	1	1	1	2	3	
Zwarte Specht									1							1
Groene Specht			1	1	1	1		1					1	1		
Wielewaal						1			1			1				
Gaai	2		1	1	2		1	1	2		1				2	1
Zwarte Kraai		5	2	2	4	4	1	2	1	1	1	3		2	2	
Zwarte Mees								1								
Kuifmees	3				4	2	2	2	2	1			1	1	2	
Matkop	2	1	2	1		2	2	2	2	1						
Boomleeuwerik	3	2	4	4	2	1	4	3	2	1		2	1		3	
Veldleeuwerik			1													
Staartmees	1	1		1	1			2			1		1			
Sprinkhaanzanger										1	1	2	2			1
Zwartkop	2	2		1	2		4		1		2	1				1
Tuinfluit				1					1	1		3			1	2
Grasmus	2	5	1		3	1	7	5	8	4	7	7	8	5	2	2
Goudhaan							1	1		1					2	
Boomkruiper				2	1	3	3	2		2			1	1	1	2
Spreeuw			1		1	1										
Zanglijster	1			2		1					1				1	1
Grote Lijster	2		1							2						
Kramsvogel				1												
G. Vliegenvanger												1				
Blauwborst				2		1	1		2	2		1		1	1	2
G. Roodstaart	1	2	4	4	1	2	1	2	3	1	3	1			2	
Roodborsttapuit	2	2	4	4	6	9	10	8	9	8	8	10	6	7	7	5
Heggenmus					2											
Witte Kwikstaart	1															
Graspieper	1					1	1	1								
Boompieper	16	15	15	19	12	23	15	17	21	20	15	20	20	22	17	16
Groenling											1					
Keep						1										
Kneu		1			1	1	4	4	10	4	8	6	8	5	7	4
Putter											1		2	1		
Rietgors	1		1	1	2				2	4	2	2	2			
Soorten	32	18	24	31	26	30	20	23	27	21	21	19	21	23	24	17
Territoria	87	68	69	80	72	77	63	66	94	59	66	72	71	67	71	51

4.3 Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden enkele schaarse, bedreigde, noemenswaardige en karakteristieke soorten van de Turfvaartse Landgoederen besproken.

Grote Canadese Gans, N=13

Van de Grote Canadese Gans zijn 13 territoria vastgesteld, waarvan de meeste op basis van waarnemingen van broedparen gedurende de eerste twee bezoeken. Op 18 april werden twee vogels in broedhouding waargenomen op een kleine eiland in het Stekven. De meest westelijke vennen op de Oude Buisse Heide, het Stekven en de vennen op De Reten zijn het meest in trek bij de soort. Verder ook de noordoostelijke hoek van de Lange Maten. Of er succesvol gebroed wordt is de vraag, want er werden geen paren met jongen waargenomen en veel van de vennen vielen vroegtijdig droog. In vergelijking met 2019 is de soort stabiel gebleven. Als er verder terug in de tijd gekeken wordt en de aantallen uit de meetnetplots erop nageslagen worden, is evident dat de soort van jaar op jaar in aantal schommelt, wat waarschijnlijk een indicatie is dat de broedparen zich vrij door de Turfvaartse Landgoederen bewegen. Binnen het meetnetplot Stekven ontbrak de soort in 1998 en liepen de aantallen langzaam op tot de vijf territoria die er in 2025 werden vastgesteld.

Waaks gedrag van een paar Grote Canadese Ganzen. Oude Buisse Heide, 1 april, Mark Gal.

Grauwe Gans, N=24

Grauwe Ganzen hebben gedeeltelijk overlap in de verspreiding met Grote Canadese Gans. Paren werden vooral waargenomen gedurende de eerste ronde. Er werden geen nesten gevonden en in later stadium werden ook geen paren met jongen aangetroffen. Het lijkt erop dat er niet succesvol gebroed werd. Desondanks is de soort toegenomen in vergelijking met 2019. Dit is vooral in de omgeving Ellewaard en Lange Maten. Elders is de soort stabiel.

Nijlgans, N=7

Met zeven territoria is de Nijlgans stabiel gebleven ten opzichte van 2019. Van deze territoria zijn er vier gebaseerd op hogere broedcodes, zoals nestvondsten of waarnemingen van paren met jonge pullen. Op 18 april werd een vogel in broedhouding waargenomen op het eilandje in het Stekven te midden van twee broedende Grote Canadese Ganzen. Verder werd op 16 mei een vogel op een buizerdhorst waargenomen in Dingeind. Controles van de horst tijdens navolgende bezoeken leverde niets op. Dat zelfde gebeurde op het nest van een Blauwe Reiger in de kolonie in De Beneden Moeren. Niet duidelijk is geworden of er daar succesvol werd gebroed. Het enige paar met jongen werd gezien op een plas in de uiterste noordwesthoek van De Reten op 19 april met vijf pullen.

Mandarijneend, N=0

In tegenstelling tot de zes territoria van 2019 werden dit seizoen geen territoria vastgesteld van Mandarijneend. Wel was er een waarneming op 1 april van twee mannetjes hoog in de

eiken nabij Landgoed Wallsteijn, net buiten de begrenzing. Het had er alle schijn van dat het twee territoriale mannetjes betrof in een conflict over een vrouwtje. Vervolgwaarnemingen bleven uit. Op de Turfvaart werd op 14 mei een paar aangetroffen, maar deze waarneming was onvoldoende om tot een territorium te komen.

Baltsende mannetjes Mandarijneend of territoriumconflict in de eiken bij kasteel Wallsteijn (net buiten telgebied). 1 april, Mark Gal.

Slobeend, N=2

Op 15 april werden twee paren waargenomen op de natte heide van de Lange Maten op de grens met het terrein van het Brabants Landschap. De Slobeend is daarmee een nieuwkomer in vergelijking met 2019, al werden eerder, in meetnetplot Oude Buissche Heide in 2001 ook al eens drie territoria vastgesteld. Daarbuiten was de soort als broedvogel afwezig.

Wilde Eend, N=46

In tegenstelling tot andere aanwezige eendachtigen is de Wilde Eend in aantal toegenomen in vergelijking met 2019. Vooral in De Reten is de soort beter vertegenwoordigd. Ondanks die toename werden enkel twee vrouwtjes waargenomen met pulli op 13 juni op het meest westelijke ven van de Oude Buisse Heide.

Wintertaling, N=4

Het aantal Wintertalingen is stabiel gebleven in vergelijking met 2019, al zijn er kleine verschillen in de verspreiding binnen het onderzoeksgebied. De soort zoekt graag de vennen, poeltjes en overgroeide bospoelen op om te broeden.

Kuifeend, N=6

Net als de Wilde Eend vertoont de Kuifeend een toename in vergelijking met 2019. Dat uit zich met name in een areaaluitbreiding naar andere wateren in De Reten en de Lange Maten. Vrouwtjes met jongen werden niet waargenomen, maar de Kuifeend broedt vaak pas laat in het seizoen. De soort blijft echter gebonden aan dieper water dus de kans dat ze succesvol waren lijkt niet heel groot, gezien het aanzienlijk opdrogen van de locaties met territoria.

Fazant, N=11

De Fazant heeft duidelijk terrein verloren sinds de kartering in 2019. De soort is verdwenen in de Lange Maten, De Spie, De Beneden Moeren en omgeving van Landgoed Wallsteijn. De verspreiding concentreert zich nu op De Reten. Enkel in Ellewaard is de soort verschenen,

waar de vogels mogelijk profiteren van naastgelegen boomkwekerijen. Er lijken voor deze soort voldoende struwelen en bosranden aanwezig. In de meetnetplots fluctueren de aantallen van jaar tot jaar, wat waarschijnlijk te wijten is aan de mobiliteit en de grote actieradius van de soort binnen hun territorium.

Kwartel, N=4

De Kwartel weet zich goed te handhaven in de kruidenrijke weides en kruidenrijke akkers op De Reten. De verspreiding en aantallen zijn vergelijkbaar met 2019.

Nachtzwaluw, N=18

De Nachtzwaluw laat, conform de landelijke trend, ook in de Turfvaartse Landgoederen een toename zien. Zowel ten opzichte van de kartering in 2019, toen er 13 territoria werden vastgesteld, als in de meetnetplots zijn de aantallen toegenomen. Dat is gepaard gegaan met een areaaluitbreiding naar enkele, meer geïsoleerd liggende heidevelden. Zo heeft de soort ook De Reten ontdekt en bezette daar de kleine oppervlakten droge heide. De verspreiding en aantallen in de Lange Maten en Oude Buisse Heide zijn stabiel, wat een indicator zou kunnen zijn dat de terreinen aldaar verzadigd raken.

In de avond en nacht van 12 juni werden alle geschikte habitats binnen de Turfvaartse Landgoederen bezocht. Er was speciale aandacht voor de geïsoleerd liggende locaties met op het oog geschikt habitat. Daarvan bleef het meest noordwestelijk deel van De Reten met natte en droge heide stil en werd geen territorium vastgesteld.

Met regelmaat lukte het om diverse mannetjes overdag of in de vroege ochtend te lokaliseren doordat ze enkele malen hun ratelzang lieten horen. Op 9 juni werd een vrouwtje gevonden op haar nest, onder een laaghangende tak van een vliegden. Naast haar lagen eierschalen, waaruit geconcludeerd werd dat ze jongen moest hebben. Zes dagen later, op 15 juni, werden enkel de eierschalen aangetroffen, wat doet vermoeden dat het nest verlaten en mogelijk gepredeerd werd. Het is echter mogelijk dat de pulli zich dieper verschanst hadden in de struikheide. Omstreeks 9 juli werden door de schaapherder op de Lange Maten noordwestelijk van de oude Schaapskooi (gps: 51.502259,4.600930) twee pulli gevonden. Deze kunnen betrekking hebben op één van de territoria in de nabijheid.

Nachtzwaluwvrouw op nest (eierschalen niet zichtbaar) met mogelijk twee pas uitgekomen jongen. 9 juni, Mark Gal.

Nachtzwaluwhabitat van droge heide met struikheide en grove den. Inzet van mannetje dat zijn roestplaats had op kniehoogte in de dennen. Stekven, 3 juli, Mark Gal.

Koekoek, N=7

Ten opzichte van 2019 neemt de Koekoek licht af van acht naar zeven territoria en blijft daarmee nagenoeg stabiel. Anders dan in 2019 concentreert de verspreiding zich in De Reten. In de Lange Maten is de soort stabiel aanwezig. De Koekoek was gedurende het seizoen hoofdzakelijk vocaal actief in open terreinen en niet in bossen of bosrijke terreinen, zoals dat in 2019 het geval was. Een enkel schor - en daarmee individueel herkenbaar mannetje - leerde dat deze vogel een redelijke actieradius had over het (noord)oostelijk deel van De Reten. Noordelijk vanaf Landgoed de Moeren en zuidelijk tot de grens met de heide van de Oude Buisse Heide.

Holenduif, N=23

De Holenduif heeft nagenoeg dezelfde verspreiding, maar laat in vergelijking met 2019 een afname zien. Vooral op landgoed Wallsteijn, rondom de Angora Hoeve in Struikven en in de bossen van de Oude Buisse Heide nemen de aantallen af. De soort moet het hebben van de ouden lanen van beuk en/of Amerikaanse eik. Deze bieden nestgelegenheid in de vorm van grote natuurlijke holtes. Echter, het kan zijn dat de in aftakelende staat verkerende laanbomen hun beste tijd hebben gehad of dat ingrijpen door terugsnijden in kader van veiligheid voor minder holtes zorgt. Ook de vestiging van Oehoe en de vastgestelde toename van het aantal Buizerds kunnen van invloed zijn op het voorkomen van de Holenduif.

Zomertortel, N=1

Op 12 juni werd eenmalig een koerende vogel gehoord in Stekven. Vervolgwaarnemingen bleven uit. De afgelopen decennia is de Zomertortel sterk afgenomen in Nederland, al komt in de grensregio van Noord-Brabant nog een deel van de restpopulatie voor. Voorafgaand aan de voorgenoemde waarneming werden twee vogels gehoord op 18 mei +/- 500 meter westelijker en ruim 1000 meter zuidwestelijker. Beide goed voor twee territoria, maar buiten de begrenzing. Binnen de meetnetplots Stekven en Oude Buisse Heide kent de soort een sporadisch voorkomen met maxima van respectievelijk vier en twee territoria rond de eeuwwisseling. Daarna zette een afname in en verdween de soort vrijwel geheel.

Waterral, N=2

Met twee territoria is de Waterral nieuw nabij het ven in de Lange Maten op de grens met Bakkersmeer (zingende vogel op late ochtend van 15 mei) en nabij een ven in De Reten (een paar roepend naar elkaar op 19 april).

Meerkoet, N=20

De Meerkoet laat binnen de vergelijkbare begrenzing een toename zien van vijf naar 20 territoria sinds 2019. Vooral op en nabij de vennen en poelen in De Reten nemen de aantallen

toe en ook enkele vennen op de westelijke Oude Buisse Heide. Toch werden maar enkele paren met jongen waargenomen. Het lijkt er dus op dat broedsucces in een groot deel van de territoria uitblijft.

Dodaars, N=17

Of de Dodaars erg succesvol is in de Turfvaartse Landgoederen valt te bezien. Er werden weinig hoge broedcodes genoteerd later in het seizoen en dat houdt waarschijnlijk verband met het opdrogen van de geschikte vennen en plasjes waar vogels aan het begin van het seizoen actief waren. Zo was er een nest op 18 april dat zich in een tak bevond naast het eilandje in het Stekven. Die tak raakte het wateroppervlak en precies op dat raakvlak bevindt zich het nest van een Dodaars. Echter, het ven is gedurende het seizoen flink ingedroogd. Met name bij de vennen en poelen van De Reten, westelijke Oude Buisse Heide en Stekven nam het aantal territoria toe.

Kievit, N=8

De Kievit is in De Reten toegenomen van vier territoria in 2019 naar acht in 2025. Hier profiteert de soort mogelijk van laat ontstane plasdrassituaties nabij opdrogende vennen en poelen waar de jongen een kans hebben om succesvol op te groeien. Mogelijk betreft het tweede broedpogingen nadat eerdere pogingen elders net buiten de begrenzing van De Reten op akkerland niet succesvol waren.

Kievitpul van enkele dagen oud. De Reten, 15 juni, Mark Gal.

Kleine Plevier, N=2

Beide territoria van deze soort bevonden zich in De Reten, rondom de vennen in het oostelijk deel. De vogels lieten zich daar pas zien vanaf medio juni, op het moment dat de vennen begonnen op te drogen en er geschikt kaal broedhabitat ontstond; voor de Kleine Plevier als opportunist en pionier een goede situatie. Of er ook succesvol gebroed is blijft de vraag.

Wulp, N=1

De Wulp is met één territorium vertegenwoordigd in de Lange Maten op de vergraste heide, waar op 15 mei een baltsende vogel rondvloog. Verschillende waarnemingen buiten de begrenzing behoren tot hetzelfde territorium. In de periode 2004-2024 was de soort binnen de grenzen van het meetnetplot aldaar in vrijwel alle jaren als broedvogel aanwezig, stevast met één territorium. In De Reten is de soort verdwenen als broedvogel, waar hij in 2019 nog wel met twee territoria vertegenwoordigd was. Er is een waarneming gedaan in De Reten op 19 april van een baltsende vogel, maar vervolg waarnemingen bleven uit. Binnen het meetnetplot Oude Buissche Heide werd het laatste wulpenterritorium in 2003 vastgesteld.

Blauwe Reiger, N=26

De enige in kolonieverband broedende soort in het onderzoeksgebied heeft haar intrek genomen in de Beneden Moeren, in een nat bosperceel aan de Stouwdreef. Op 29 maart werden 26 nesten geteld die bezet waren of duidelijke sporen vertoonden (poep/veren). Op verschillende nesten zaten jongen. Veel van de nesten zaten in reeds ontspruitend dicht wilgenstruweel, wat gedurende een later bezoek zou bemoeilijken.

Veel activiteit in en om de Blauwe reigerkolonie. De Beneden Moeren, 29 maart, Mark Gal.

Wespendief, N=2

In de bossen van de Oude Buisse Heide werden twee territoria vastgesteld, gebaseerd op zichtwaarnemingen van twee paren die langdurig dicht op elkaar rondzweefden boven het gebied. Een vijfde vogel werd verjaagd door een individu uit het meest westelijke territorium. Dit was op 12 juni. Op 16 juni werd vanuit De Reten een paar gezien boven dezelfde locatie en kort hierna werd hier een vlinderende vogel waargenomen. De inschatting, zoals die in 2019 werd gemaakt, dat de Turfvaartse Landgoederen “heel geschikt lijken voor deze soort” blijkt daarmee inderdaad te kloppen.

Een derde territorium, dat zich buiten de begrenzing bevindt bij de Abdij, is gebaseerd op de waarneming van een vlinderende man recht boven de abdij. De vogel kwam aanvliegen vanuit het noorden en startte het vlinderen boven de abdij, om vervolgens door te vliegen naar de bossen ten zuiden ervan.

Oehoe, N=1

Op 26 maart en 19 april werd een roepende Oehoe gehoord vanaf de Witte Brugstraat 6. De vogel werd hier ook buiten de officiële karteringen gehoord (10 juni, 01:49 uur). Goede aanknopingspunten voor een nestlocatie werden gevonden op 18 april nabij het Stekven, toen daar een Oehoe opvloog uit de top van een grove den en in de richting van een horst vloog. Echter, er werden hier geen tekenen van broedactiviteit gevonden. Tijdens het bezoek op 18 mei werden in de omgeving van de horst kalkspetters en enkele ruiveren gevonden, maar nog altijd leek het nest niet bezet. Bij de controle op 12 juni werden twee pulli waargenomen op de horst. Bij nacontrole op 3 juli ten tijde van het laatste bezoek bleek de horst leeg, maar werd in de vroege ochtend wel een bedelend jong gehoord, waardoor geconcludeerd kan worden dat er succesvol is gebroed en er een nieuwe broedvogelsoort aan de lijst toegevoegd kan worden.

In de nestomgeving zijn gedurende de bezoeken prooi-resten gevonden van Zwarte Kraai, Ekster, Bosuil, Wilde Eend, haas en egel.

Twee oehoepulli op het nest. Stekven 12 juni, Mark Gal.

Middelste Bonte Specht, N=10

Van de Middelste Bonte Specht is een toename vastgesteld ten op zichte van 2019 van vier territoria naar tien, waarbij de verspreiding nagenoeg gelijk is gebleven en de dichtheid toegenomen. Binnen de meetnetplots Stekven en Annahoeve werden voor het eerst territoria vastgesteld en in de plots Lange Maten en Oude Buissche Heide ontbreekt de soort nog altijd. De oude bossen en vooral ook de lanen met oude bomen in de Oude Buisse Heide en rondom de Angora Hoeve van Struikven zijn in trek en in mindere mate Landgoed Wallsteijn. Laatst genoemde locatie herbergt naar waarschijnlijkheid niet veel territoria omdat het aandeel oud bos beperkter is en de soort het daar vooral moet hebben van de oude lanen. Datzelfde geldt voor de Kievitsmoeren.

Grauwe Klauwier, N=4

Met vier territoria is de Grauwe Klauwier een nieuwe broedvogel voor de Turfvaartse Landgoederen. De eerste vogel werd waargenomen op 17 mei in De Reten en op deze locatie werden op 4 juli uitgevlogen jongen aangetroffen. Het andere territorium in De Reten werd gevonden op 18 mei, waar het aanwezige paar zich lastig liet zien. Begin juli werden hier waarschijnlijk nog jongen gevoerd in het nest, want er vonden voedselvluchten plaats. Het territorium in de haag bij Struikven is gebaseerd op een zeer langdurig alarmerende vogel in de vroege ochtend van 18 mei die zich pas na lange tijd kort liet zien. Vervolgwaarnemingen bleven hier uit. Op het oog lijkt het een goede locatie voor de soort. Het territorium in de haag bij Lange Maten werd daar pas ten tijde van de laatste ronde ontdekt. Er werd een paar aangetroffen, waarvan het mannetje op grote insecten jaagde vanaf de prikkeldraad.

Waakzaam paar Grauwe Klauwier. De Reten, 14 juni, Mark Gal.

Kauw, N= 14

De verspreiding van de Kauw komt aardig overeen met de situatie in 2019, maar de soort heeft enkele broedlocaties en daarmee territoria ingeleverd. Zo liep het aantal terug van 33 territoria in 2019 naar 14 in 2025. Binnen het meetnetplot Annahoeve, waar de Kauw rond de eeuwwisseling steevast met een vijftiental territoria was vertegenwoordigd, is de soort geheel verdwenen. Deze afnames kunnen verband hebben met het aftakelen van de oude laanbomen of mogelijk met onderhoudsingenrepen omwille van veiligheidsredenen. Voor publiek toegankelijke locaties lijken namelijk nog altijd bewoond. Aanvullend kent de soort een duidelijke verplaatsing richting het bewoonde gebied, omdat in de buurt van bebouwing eten en kunstmatige nestplekken in overvloed beschikbaar zijn.

Zwarte Mees, N=8

Deze naaldboomspecialist nam toen van twee territoria in 2019 naar acht territoria in 2025. Voor de Zwarte Mees gaat die ontwikkeling tegen de landelijke negatieve trend in, maar het is de vraag of hier sprake is van een trend of een fluctuatie. In de meetnetplots is namelijk ook goed te zien dat de aantallen van jaar tot jaar behoorlijk kunnen fluctueren. De Zwarte Mees duikt in de Turfvaartse Landgoederen o.a. op in bossen met hoge en oude Douglassparren die boven de rest van de boomkronen uitsteken en gebruikt worden als zangpost. Bossen met overwegend grove den en fijnspar zijn ook in gebruik.

Matkop, N=0

Van de Matkop waren er in het geheel geen waarnemingen. Het doek lijkt dus in het onderzoeksgebied gevallen voor de soort. In 2019 werden er nog drie territoria opgemaakt en daarvoor werden ook in de meetnetplots jaarlijks meerdere territoria in kaart gebracht. De Matkop is een soort van de Rode Lijst met de status 'gevoelig'. De Matkop trekt zijn verspreiding in noordwaartse richting terug, wat in de praktijk betekent dat aan de zuidgrens van de verspreiding de aantallen in de tijd steeds verder af nemen.

Rietzanger, N=1

Een waarneming op 19 april van een zingende vogel in geschikt habitat met wilg en pitrus in De Reten voldoet aan de criteria om tot een territorium te komen. De Rietzanger zit landelijk in de lift en daarmee is het goed denkbaar dat nieuwe gebieden bereikt worden waar andere kerngebieden hun maximale dichtheid bereiken. De Rietzanger is een nieuwe broedvogel voor de Turfvaartse Landgoederen.

Orpheusspotvogel, N=0

Op 14 juni werd een zingende Orpheusspotvogel gevonden. Op 15 juni werd wederom een zingende vogel aangetroffen, circa 600 meter noordwestelijk van de eerste waarneming. Later die middag is de eerste locatie nog eens bezocht en bleek de vogel hier voor de tweede opeenvolgende dag zingend aanwezig, waardoor werd geconcludeerd dat het twee vogels moesten zijn. Beide vogels zongen onafgebroken en uitbundig en waren ook op 16 juni nog aanwezig. Ten tijde van de vijfde en laatste ronde is aandacht besteed aan beide locaties, maar ontbrak ieder spoor van de Orpheusspotvogels. Volgens de clustercriteria konden geen territoria werden vastgesteld op basis van de losse zangwaarnemingen.

De Orpheusspotvogel is bezig met een opmars vanuit het zuiden en in België is de soort flink in aantal toegenomen (Sovon 2018). Het is overbodig te benoemen dat België op steenworp afstand van de Turfvaartse Landgoederen ligt en dat het daardoor voor de hand ligt dat de Orpheusspotvogel vanuit België deze hoek van Nederland waarschijnlijk als eerste zal gaan koloniseren. De laatste jaren zijn de eerste tekenen daarvan al zichtbaar geworden.

Habitat van de Orpheusspotvogel in De Reten. 16 juni, Mark Gal.

Spotvogel, N=16

In het vergeleken oppervlak van het onderzoeksgebied werden in 2019 negen territoria vastgesteld. Dit voorjaar betrof het met zestien territoria bijna een verdubbeling van dat aantal. Met name in De Reten en Ellewaard doet de soort het goed. De Spotvogel voelt zich thuis in hagen en singels met dicht struweel in een verder open landschap.

Tuinfluiter, N=57

Het verspreidingsbeeld is voor een groot deel hetzelfde als in 2019, maar opvallend is het ontbreken in De Spie en in de bossen en verjongingsvakken van Dingeind. Bovendien lijkt het erop dat de aantallen de afgelopen zes jaar behoorlijk zijn afgenomen, van 99 territoria in 2019 naar 57 in 2025. Toch waren Tuinfluiters veelvuldig te horen en hebben ze grote overlap met de Zwartkop die niet zelden gelijktijdig te horen is. Anders dan de Zwartkop mijd de Tuinfluiter primair oud bos. Dat verklaart het voorkomen op Landgoed Wallsteijn.

Grasmus, N=41

Ook de Grasmus is in aantal afgenomen ten opzichte van 2019, van 93 territoria naar 41. Dit doet vermoeden dat er bij omnipresente zangvogels als Zwartkop, Tuinfluiter en Grasmus wellicht sprake is van een waarnemersverschil. Bij de kartering van 2025 is rekening gehouden met de beweeglijkheid van territoriale grasmusmannetjes, die zich met name in langgerekt en parallel aan elkaar gelegen habitat snel kunnen verplaatsen. Dit gedrag is daarom nauwgezet in de gaten gehouden, waarbij de interpretatie mogelijk afwijkt van de in 2019 gehanteerde methodiek. De verspreiding voor beide jaren is wel identiek.

Ringmus, N=0

Van de Ringmus werden geen waarnemingen gedaan. De soort lijkt hiermee als broedvogel te zijn verdwenen, wat past in de landelijke trend van de soort.

Graspieper, N=27

Graspiepers werden al vroeg in het seizoen opgemerkt, maar bij deze soort neemt territoriale activiteit zoals zang pas later in het seizoen beter interpreteerbare vormen aan, omdat er in maart en april nog veel doortrekkers aanwezig zijn. Graspiepers komen voor in De Reten en daar bevolken ze de recent uit de landbouw gehaalde, extensief beheerde, kruidenrijke graslanden en natte heidevelden. De open grasstructuur met zangposten zoals hekwerk wordt gebruikt als broedhabitat en ook tussen de heidevegetatie rondom de vennen in het centrale deel werden territoria vastgesteld en nesten gevonden. Mogelijk zorgt het vergassen van deze terreinen voor voldoende structuur en beschutting voor de Graspieper om een broedpoging te wagen. De soort is van 18 territoria in 2019 naar 27 territoria in 2025 gegaan en die stijging heeft vooral plaatsgevonden in De Reten. In de Lange Maten is de soort juist in aantal afgenomen en is uit het lokale meetnetplot verdwenen, net als uit het plot Oude Buissche Heide.

Verbindingszone of migratiecorridor bedoeld voor onder andere gladde slang werd ook dankbaar in gebruik genomen door Graspiepers. De Reten, 15 juni, Mark Gal.

Nest van Graspieper in jonge struikheide. De Reten, 19 april, Mark Gal.

Appelvink, N=10

De Appelvink is toegenomen sinds 2019 van vier naar tien territoria. De oudste bosdelen zijn in trek bij deze boomtop specialist. Het is geen gemakkelijk karteerbare soort. Regelmatig worden overvliegende vogels waargenomen, wat iets zegt over het voorkomen, maar het biedt geen bruikbare indicatie voor een territorium.

Kneu, N=16

De Kneu is licht toegenomen in vergelijking met 2019 toen in het vergelijkbare deel 13 territoria werden vastgesteld. In de Lange Maten nam de soort iets af, maar op de heide van de Oude Buisse Heide en De Reten liepen de territoriumaantallen juist wat op. Ook in de Ellewaard verscheen de soort. Dat resulteert tezamen in een kleine verandering in de verspreiding en toename in aantal.

5 Evaluatie

Het grote aaneengesloten oppervlak, de diversiteit aan bostypen, het mozaïek van gesloten, open en halfopen landschappen, de gradiënten van natte naar droge biotopen en de randzones op de overgang naar het omringende cultuurland, maken dat de Turfvaartse Landgoederen een indrukwekkende broedvogelpopulatie kent. Er werden 78 soorten gekarteerd, waarvan 1350 territoria werden vastgesteld. Hiervan werden 103 territoria bezet door 14 Rode Lijstsoorten, wat goed is voor 17,9% van het totaal aan soorten en 7,6% van het aantal territoria.

Verschenen en verdwenen

In de Turfvaartse Landgoederen verdwenen tien soorten na 2019. Hiertoe behoren vijf Rode Lijstsoorten, te weten: Matkop, Veldleeuwerik, Ransuil, Wielewaal en Ringmus. Aanvullend namen 32 soorten af, waarvan Koekoek, Wulp en Grauwe Vliegenvanger eveneens op de Rode Lijst staan.

Van 13 soorten werden daarnaast territoria vastgesteld, terwijl ze in 2019 van de lijst ontbraken. Hiertoe behoren vijf Rode Lijstsoorten: Slobeend, Zomertortel, Oehoe, Grauwe Klauwier en Gele Kwikstaart. De Slobeend was eerder als broedvogel aanwezig in meetnetplot Oude Buissche Heide en de Zomertortel prijkte in het verleden op de lijst van de plots Stekven en Oude Buissche Heide. Voor de resterende drie soorten werden echter niet eerder territoria vastgesteld binnen de meetnetplots.

Aanvullend namen 29 soorten in aantal toe ten opzichte van 2019, waarvan Wintertaling, Zwarte Mees, Spotvogel, Grote Lijster, Graspieper en Kneu Rode Lijstsoorten betreft.

Watervogels

Watervogels deden het dit voorjaar overwegend goed, met voor veel soorten een toename van het aantal territoria ten opzichte van 2019. Grauwe Gans en Wilde Eend kennen zelfs een behoorlijke toename, wat mogelijk te wijten is aan de relatief natte omstandigheden in het begin van het voorjaar in navolging van het extreem natte 2024. Ook soorten met een voorkeur voor ondiepe plassen, oever- en natte graslandvegetatie, zoals Slobeend, Dodaars en Wintertaling, maar ook Waterral en Meerkoet lijken te profiteren van deze condities. Voor het hoge aantal territoria van Grauwe Gans, Wilde Eend, Dodaars en Meerkoet werden echter relatief weinig nesten gevonden of waarnemingen gedaan van families met jongen, wat mogelijk te wijten is aan het verdrogen van het landschap gedurende het voorjaar. De Kleine Plevier leek lokaal juist te profiteren van de opdrogende plassen en de vrijgekomen, schaars begroeide oevers.

Weide- en akkervogels

Bij de weide- en akkervogels gaan Wulp en Veldleeuwerik (verder) achteruit, en deze laatste soort lijkt sinds 2019 als broedvogel verdwenen. Opvallend daarentegen is de toename van Kievit die lokaal juist lijkt te profiteren van de plasdrassituaties die ontstaan door de verdroging rondom de poelen in De Reten. Van deze soort werden laat in het voorjaar meerdere kleine pullen gevonden. Ook de Graspieper neemt in aantal toe ten opzichte van 2019, de Kwartel is stabiel gebleven en Gele Kwikstart is voorzichtig met een enkel territorium verschenen.

Bosvogels

Onder de bosvogels is opvallend dat er verschillende holenbroeders zijn die in aantal afnemen sinds 2019, waaronder Holenduif en Kauw. Het verdwijnen van grote, natuurlijke nestholtes kan hierin een rol spelen, net als predatie door de Havik en de recent verschenen Oehoe. Ook kent de Kauw een verplaatsing richting bebouwde biotopen, gezien daar voer en kunstmatige nestgelegenheid voorhanden zijn. In contrast nemen kleinere holenbroeders, zoals bijvoorbeeld Kleine en Middelste Bonte Specht juist in aantal toe. Deze soorten zijn gebonden aan kleinere natuurlijke nestholtes en zijn niet beperkt tot bestaande hollen, maar kunnen zelf holtes uithakken. Door het ouder worden van de bossen is het aandeel staand dood hout toegenomen, waar de spechten mogelijk van profiteren. De afname bij soorten als Grauwe en Bonte Vliegenvanger is daardoor lastig te verklaren, gezien ook deze kleine holenbroeders hier naar verwachting hun voordeel mee doen. Bovendien kent de Bonte Vliegenvanger een positieve landelijke en provinciale trend en lijkt het in Noord-Brabant ook beter te gaan met de Grauwe Vliegenvanger. Mogelijk is bij deze soorten dan ook sprake van een waarnemerseffect.

Ook onder soorten die gebonden zijn aan naalddhout zijn tegenstrijdige ontwikkelingen aan het licht gekomen. Zo neemt het aantal territoria van Zwarte Mees en Goudhaan toe, terwijl deze soorten op landelijke en provinciale schaal al jaren afnemen. Kuifmees vertoont vervolgens wel een afname en de Matkop, die rond de eeuwwisseling nog goed vertegenwoordigd was binnen de grenzen van de meetnetplots, is na 2019 als broedvogel verdwenen. Deze laatste soort werd zelf het hele voorjaar niet één keer waargenomen. Opvallend is dat deze naalddoutspecialisten in de historische reeksen van de meetnetplots een sterk fluctuerend voorkomen kennen, met sterke toenames en afnames van jaar tot jaar. Mogelijk is het sporadisch voorkomen van deze soorten ook van invloed op de aantallen.

Appelvink en Gaai zijn toegenomen, wat mogelijk verband heeft met het uitgroeien en ouder worden van bossen met vruchtdragende boomsoorten als beuk en zomereik. Met name de Appelvink lijkt daar op landelijke schaal door in de lift te zitten. De Fluitier is voor het eerst in jaren weer vastgesteld als broedvogel in de Turfvaartse Landgoederen. Deze soort broedt in de bosbodem, in bospercelen met enige struikvegetatie en open plekken.

Roofvogels en uilen

Van de roofvogels verschenen de Wespendif en de Sperwer weer met beide twee territoria, na afwezigheid in 2019. Binnen het meetnetplot Lange Maten werd in 2019 en 2022 wel een wespendifterritorium vastgesteld door de inventarisatiemedewerkers van Provincie Noord-Brabant, dus deze lijkt tijdens de basiskartering te zijn gemist. De Sperwer ontbreekt echter in de historische reeksen van alle vier de meetnetplots, wat de aanwezigheid afgelopen voorjaar noemenswaardig maakt.

De Havik nam af van twee territoria in 2019 naar één in 2025 en blijft daarmee een beperkt vertegenwoordigde soort. De Buizerd nam in tegenstelling behoorlijk toe, al is de omvang hiervan lastig te beoordelen, gezien slechts een klein deel van de territoria is gebaseerd op daadwerkelijke nestvondsten. Op landelijke schaal kent deze roofvogel echter eveneens een toename.

Nieuw verscheen de Oehoe in de Turfvaartse Landgoederen en welke invloed de komst van deze toppredator gaat hebben op de lokale avifauna zal de toekomst uitwijzen. Oehoes staan namelijk bekend als predator van andere roofvogelsoorten en uilen.

Vogels van open biotopen: heide en graslanden

Onder de vogels van heidebiotopen laat de Nachtzwaluw een positieve ontwikkeling zien. Dit lag in de lijn der verwachting, gezien de soort al jaren toeneemt als reactie op grootschalig heideherstel in de Brabantse Kempen en de nabije omgeving. Binnen de planeenheid, bijvoorbeeld op delen van de Lange Maten, werden beheeringrepen uitgevoerd om de heide open te houden. Zo werd pijpenstro gechopperd om de vergrassing te drukken en op deze plekken werden al vrij snel Nachtzwaluwen aangetroffen. Ook op landelijke en provinciale schaal gaat het de soort voor de wind. De Boomleeuwerik kent in recente jaren, omwille van hetzelfde heideherstel, eveneens een positieve ontwikkeling. In de Turfvaartse Landgoederen is van een toename echter geen sprake en blijft het aantal steken, wat wellicht een relatie heeft met het vergrassen van de heide en het dichtgroeien van kale zandgrond. In het verleden bezette de Boomleeuwerik binnen de grenzen van de meetnetplots beduidend meer territoria, dus van een herstel is (nog) geen sprake. Hetzelfde geldt voor de Roodborsttapuit in de plots Lange Maten en Oude Buissche Heide, waar de aantallen lagen liggen dan rond de eeuwwisseling. De Geelgors, die in dit deel van het land altijd al zeldzaam is, is zelfs van de lijst verdwenen.

Nachtzwaluwman overdag rustend op liggend dood hout. Dingind, 15 juni, Mark Gal.

Moeras- en rietvogels

Voor moeras- en rietvogels is er in de Turfvaartse Landgoederen weinig geschikt habitat. Het habitat dat er is bevindt zich veelal om de poelen en/of vennen en daar bevinden zich kleine aantallen van soorten die gebonden zijn aan natte biotopen met riet en wilgen of ruigtevegetatie. Soorten als Kleine Karekiet, Blauwborst, Bosrietzanger Sprinkhaanzanger, Blauwborst en Rietgors zijn in kleine aantallen aanwezig en lijken een stabiel voorkomen te kennen of licht toe te nemen. Fluctuaties als reactie op jaarlijkse schommelingen in de hoeveelheid neerslag en het areaal beschikbaar broedbiotoop zijn echter waarschijnlijk. In 2025 vestigde de Rietzanger zich met een enkel territorium in het gebied. De soort kent op landelijke schaal een positieve trend. De waterhuishouding moet wel op orde blijven om deze soorten te behouden, hoewel sommige soorten uit deze groep het ook goed kunnen doen in vochtige graslanden en ruigtes onder iets drogere omstandigheden.

Struweelvogels

Struweelvogelsoorten zijn in diversiteit en per soort in fluctuerende aantallen aanwezig. Hagen, ruigtevegetatie, tal van kleine bosschages en goed ontwikkelde bosranden verrijken het gebied enorm en voorzien in habitat voor legio struweelvogels. Desondanks laten meerdere soorten een afname zien, waaronder: Fazant, Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus en Heggenmus. Vooral bij de laatstgenoemde, veelvoorkomende zangvogels is dit opmerkelijk, gezien deze soorten op landelijke schaal juist in aantal toenemen. Mogelijk speelt een waarnemerseffect een rol wanneer de aantallen worden vergeleken met 2019. Ook is de invloed van jaarlijkse fluctuaties niet onwaarschijnlijk, want zoals blijkt uit de historische reeksen binnen de meetnetplots kunnen het voorkomen en de aantallen van jaar tot jaar behoorlijk verschillen voor deze soorten.

De Braamsluiper en Nachtegaal verdwenen, al waren ze in het verleden slechts met enkele territoria aanwezig. Staartmees, Spotvogel en Kneu namen daarentegen toe, net als Zomertortel en Grauwe Klauwier. De Zomertortel staat als kwetsbaar op de Rode Lijst en verdwijnt in rap tempo uit de Nederlandse broedgebieden. De aanwezigheid van de soort in de Turfvaartse Landgoederen, na de afwezigheid in 2019, kan dan ook als positief worden beschouwd. De Grauwe Klauwier ontbrak zes jaar geleden eveneens op de lijst en het verleden werd niet eerder een territorium opgetekend binnen de meetnetplots. In hoeverre er nog veel waarde te hechten valt aan de bedreigde status van de soort, valt te betwisten. Een vestiging met vier territoria binnen het onderzoeksgebied blijft echter positief en past goed in de landelijk ontwikkeling die de soort doormaakt.

Bijzonder was de waarneming van twee territoriale orpheusspotvogelmannetjes. Ondanks dat de waarnemingen niet volstonden om dit seizoen tot territoria te komen, maakt de ontwikkeling die de soort doormaakt, met haar opmars vanuit het zuiden van Europa, dat een vestiging in de nabije toekomst tot de mogelijkheden behoort. Deze soort zou niet misstaan als onderdeel van de rijke broedvogelbevolking van de Turfvaartse Landgoederen.

Literatuur

Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2025. Broedvogels in Nederland in 2024. Sovon-rapport 2025/47. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Eekelder P. & Wouters P. 2019. Broedvogels van de Turfvaartse Landgoederen in 2019. Sovon-rapport 2019/61. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskaracteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Sovon. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgeverij, Utrecht/Antwerpen.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.